

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ และสติปัญญาพอเพียงที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี หรือที่เรียกว่าการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน (อ้างใน จิตรารมณ อุตตโม และคณะ, 2541, หน้า 15) ได้กล่าวถึงการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาว่า ประชญาพื้นฐานของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาหรือ การศึกษาในระดับปริญญาโทและ เอกไม่ว่าจะเป็นของประเทศไทยหรือสาขาใด ย่อมตั้งอยู่บนหลักการสำคัญของการวิจัย นั่นคือ การแสวงหาความรู้และความจริงใหม่ ๆ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความรู้ และความจริงใหม่ นั้น เพื่อแสวงหาสิ่งใหม่กว่า และจริงกว่าขึ้นไป ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับ บัณฑิตศึกษาจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนานักวิชาการ และนักวิชาชีพให้มีความชำนาญในสาขาวิชา เฉพาะเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ และมีความสามารถในการค้นคว้า วิเคราะห์ และพัฒนาวิชาชีพ ให้เป็นนักวิจัยในการสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือกระบวนการทำวิจัย

การที่รัฐต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนากำลังคนของประเทศ ทำให้การวางแผนการศึกษา และการดำเนินงานจำเป็นต้องบริหารอย่างรอบคอบรัดกุม เพื่อให้สามารถผลิตกำลังคนออกจากระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่สถาบันอุดมศึกษาสามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษาได้ครบถ้วน สมบูรณ์โดยมีผู้ใช้ เวลาศึกษานานเกินกำหนดน้อยที่สุด เพราะการที่นักศึกษาใช้เวลาศึกษานานเกิน กำหนดย่อมก่อให้เกิดความสูญเปล่าของระบบการศึกษาที่รัฐและตัวนักศึกษาเอง เป็นผู้รับผิดชอบด้าน ค่าใช้จ่ายและ เวลาที่สูญหายไป ซึ่งหากปริมาณความสูญเปล่ามีมากเพียงใดก็เท่ากับสร้างความเสียหายทาง เศรษฐกิจให้แก่ประเทศมากเท่านั้น

เมื่อพิจารณาในด้านการลงทุนทางการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานั้น เป็นการลงทุนต่อหัวที่ค่อนข้างสูง ดังที่ รังสรรค์ ชนะพรพันธ์ และคณิต เศรษฐเสถียร (อ้างใน จำลอง กล้าจริง, 2530, หน้า 21) ได้กล่าวถึงการลงทุนทางการศึกษา หมายถึง บัณฑิตต่าง ๆ ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินที่ใช้ในการศึกษา ตลอดจนค่าเสียโอกาสที่ต้องใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียน จุดหมายสำคัญของการศึกษาเพื่อให้มนุษย์สามารถมีชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นชีวิตที่กลมกลืนกับกฎแห่งธรรมชาติ และเป็นชีวิตที่มีอิสรภาพในการแสวงหาสิ่งที่สนองความต้องการทางปัญญา ซึ่งการจัดการศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการผลิตที่ต้องอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดเป็นอย่างมาก ปัจจัยเหล่านั้นคือ

1. ต้นทุนโดยตรง ได้แก่ ต้นทุนที่จะต้องจ่ายเป็นเงินสดในการจัดการศึกษา
2. ต้นทุนโดยอ้อม ได้แก่ ค่าเสียเวลาและโอกาสที่จะต้องใช้ในการเล่าเรียนหนังสือหรือรายได้ที่ควรจะได้ แต่ยอมเสียสละเพราะใช้ไปในการเรียนหนังสือ

ดังนั้นการลงทุนในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจึงควรได้รับผลตอบแทนคุ้มค่ามากที่สุดและในระยะเวลาอันเหมาะสมด้วย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับนักศึกษาเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 เป็นต้นมา ปัจจุบันมีหลักสูตรที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา 2 ระดับ คือ ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 1 สาขาวิชา ระดับปริญญาโท 15 สาขาวิชา มีนักศึกษาจำนวนทั้งหมด 2,888 คน และตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษากำหนดให้นักศึกษาระดับปริญญาโท ใช้เวลาศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษาภายใน 2 ปีการศึกษา และไม่เกิน 5 ปีการศึกษา

อย่างไรก็ตามจากสถิติของหน่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ วันที่ 8 มีนาคม 2542 (หน่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) พบว่า มีเพียงร้อยละ 2.80 เท่านั้น ที่สำเร็จการศึกษาภายใน 2 ปีการศึกษา และร้อยละ 26.03 ที่สำเร็จการศึกษาภายใน 3 ปี ส่วนอีกร้อยละ 71.17 ใช้เวลาศึกษาถึง 5 ปี หรือ 6 ปี

ในกรณีที่ผู้วิจัยขอนำสถิติจำนวนนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ทั้งภาคปกติและภาคพิเศษตั้งแต่รหัส 39... ถึงรหัส 40... มีจำนวน 705 คน ซึ่งเข้าศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ 15 สาขาวิชา และมีนักศึกษาที่สามารถสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรคือ 2 ปีการศึกษาจำนวน 49 คน

คิดเป็นร้อยละ 6.95 นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเกิน 2 ปีการศึกษา มีจำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 24.96 ส่วนนักศึกษาที่ยังไม่สำเร็จการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 480 คน คิดเป็นร้อยละ 68.09 (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา รหัส 39 ถึง 40

สาขาวิชา	รหัส	จำนวนนักศึกษา ที่รับเข้า		จำนวนนักศึกษา ที่สำเร็จ 2 ปีการศึกษา		จำนวนนักศึกษาที่ สำเร็จการศึกษา เกิน 2 ปีการศึกษา		จำนวนนักศึกษา ที่คงค้าง	
		39	40	39	40	39	40	39	40
การบริหารการศึกษา		107	65	15	4	63	-	29	61
ประณคศึกษา		34	44	3	1	19	-	12	43
การศึกษานอกระบบ		37	37	-	4	5	-	32	33
การวัดผลและ ประเมินผลการศึกษา		8	-	-	-	-	-	8	-
อาชีวศึกษา		14	13	1	-	5	-	8	13
การส่งเสริมสุขภาพ		35	33	-	-	2	-	33	33
เทคโนโลยีทาง การศึกษา		24	28	1	2	14	-	9	26
หลักสูตรและการสอน		29	13	5	-	10	-	14	13
วิทยาศาสตร์ศึกษา		7	7	-	-	6	-	1	7
คณิตศาสตร์ศึกษา		7	15	-	-	-	-	7	15
การสอนภาษาอังกฤษ		13	14	1	3	6	-	6	11
การสอนภาษาไทย		9	8	1	-	5	-	3	8

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาขาวิชา	รหัส	จำนวนนักศึกษา ที่รับเข้า		จำนวนนักศึกษา ที่สำเร็จ 2 ปีการศึกษา		จำนวนนักศึกษาที่ สำเร็จการศึกษา เกิน 2 ปีการศึกษา		จำนวนนักศึกษา ที่คงค้าง	
		39	40	39	40	39	40	39	40
วิจัยและสถิติการศึกษา		-	9	-	1	-	-	-	8
จิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว		42	28	3	4	36	-	3	24
การสอนสังคมศึกษา		12	13	-	-	5	-	7	13
รวม		378	327	30	19	176	-	172	308

ที่มา : หน่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กล่าวได้ว่า การผลิตมหาบัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ในแต่ละสาขาวิชา แต่ละปีการศึกษา ไม่เป็นไปตามแผนการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งการผลิตมหาบัณฑิตออกไปสู่สังคมนั้น ยังมีหลายแง่หลายมุมหรือหลายประเด็นที่จะต้องนำมาพิจารณาตามโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นจำนวนนักศึกษาที่เข้ามารับการศึกษาและจบออกไปเป็นมหาบัณฑิต การลาออกกลางคันหรือการหันสภาพการเป็นนักศึกษาหรือองค์ประกอบอื่นที่มีผลกระทบต่อการผลิตมหาบัณฑิต ซึ่งเป็นการบ่งบอกให้ทราบถึงวิธีการจัดการ และวิธีดำเนินการที่แท้จริง และการดำเนินการผลิตมหาบัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ในระยะ เวลาที่ผ่านมายังพบสภาพปัญหาในการเข้ามาศึกษามากมาย เช่น การสอบคัดเลือก การลามาศึกษาต่อ การลงทะเบียนเรียนของนักศึกษา การไม่เข้าใจในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจน ตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรและเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอน

เป็นต้น ทำให้การใช้เวลาเรียนจริงของนักศึกษาไม่สามารถเป็นไปตามแผนการศึกษาหรือหลักสูตรกำหนด จำนวนการลาออก การพัฒนาของนักศึกษาและการสำเร็จการศึกษาล่าช้า จึงมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่านักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใช้เวลาศึกษาไม่เป็นไปตามแผนการศึกษาเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัยประสงค์จะทราบว่า องค์ประกอบใดที่ทำให้นักศึกษาไม่สำเร็จการศึกษากายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อจะได้หาแนวทางเร่งรัดให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างมีคุณภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ทำให้นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำเร็จการศึกษตามหลักสูตร และสำเร็จการศึกษาล่าช้ากว่าที่หลักสูตรกำหนด
2. เพื่อสร้างแนวทางการเร่งรัดการสำเร็จการศึกษตามหลักสูตรของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบที่ทำให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษตามหลักสูตร และสำเร็จการศึกษาล่าช้ากว่าที่หลักสูตรกำหนด ตลอดจนหาแนวทางเร่งรัดการสำเร็จการศึกษตามหลักสูตรของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ

1.1 นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

คุณสมบัติของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

1.2 อาจารย์ในระดับบัณฑิตศึกษา

1.2.1 อาจารย์ผู้สอน

1.2.2 อาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไป

1.2.3 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.3 กระบวนการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

1.3.1 การบริหารงานของคณะกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ

1.3.2 การบริหารงานของภาควิชา

1.3.3 การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

1.3.4 หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

1.3.5 การเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา

1.3.6 การบริการแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ

2. ขอบเขตของประชากร

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท รหัส 39 และรหัส 40 ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร และรหัส 39 ที่สำเร็จการศึกษาล่าช้ากว่าที่หลักสูตรกำหนดของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาโท รหัส 39 และ 40 ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร และรหัส 39 ที่สำเร็จการศึกษาล่าช้ากว่ากำหนดของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร หมายถึง สำเร็จการศึกษภายใน 2 ปีการศึกษา

การเร่งรัดการสำเร็จการศึกษา หมายถึง กระบวนการส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการผลิตมหาบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาล่าช้ากว่ากำหนด
2. เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนในการดำเนินการผลิตมหาบัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ได้แนวทางการเร่งรัดการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่